

Kaevando & Partnerid

TÄIENDAVAD VASTUVÄITED Kultuurimälestise linnuse ja asulakoha andmete korrastamise eelnõule

Adressaat: Muinsuskaitseamet
Pikk 2, 10123 Tallinn
info@muinsuskaitseamet.ee

Kuupäev: 13. juuni 2023

Vastuväite esitaja: Peep Nõggo
Isikukood: 36812125210
Kiigemäe kinnistu, Päide küla, Rakvere vald, Lääne-Viru maakond, 44418

Vastuväitega ühineja: Päide Liiv OÜ
Registrikood: 14856070
Kiigemäe kinnistu, Päide küla, Rakvere vald, Lääne-Viru maakond, 44418

Vastuväite esitajate
esindaja: Grete Tark, vandeadvokaat
Advokaadibüroo Kaevando & Partnerid
Roseni 7, 10111 Tallinn
Telefon 66 45 130, faks 66 45 135
E-post menetlus@mklaw.ee

1. ASJAOLUD

- 1.1. Peep Nõggo on Kiigemäe kinnistu (kantud kinnistusraamatu registriosasse nr 358231) (edaspidi **Kinnistu**) omanik. Kinnistu on jagatud kaheks katastriüksuseks: 19 843,0 m² suurune Kiigemäe katastriüksus (edaspidi **Kiigemäe katastriüksus**) ja 6,41 ha suurune Kiigemetsa katastriüksus (edaspidi **Kiigemetsa katastriüksus**).
- 1.2. Arheoloogiamälestisena on riigi kaitse all linnus „Kloodi-Pahnimägi“ (reg-nr. 10354). See on tunnistatud mälestiseks 01.09.1997.a määrusega nr 59 ja kultuurimälestiste registris arvele võetud 02.12.1997.a. Mälestis ja selle kaitsevöönd (50 m) ulatub Kiigemetsa katastriüksusele, kuigi suurema osas jääb mälestis ning selle kaitsevöönd Pahnimäe kinnistu koosseisu. Servamisi ulatub mälestise kaitsevöönd riigile kuuluvale Pahnini kinnistule (maksimaalselt 12m ulatuses). Lisaks ulatub mälestise kaitsevöönd Karukella, Liivalepiku kinnistule. Mälestise piir kulgeb ja kaitsevöönd asub samuti Pahnimäe tee T3 kinnistul, kus asub asfaltbetoonitehas.
- 1.3. Rakvere Vallavalitsus esitas seoses OÜ Largemar geoloogilise uuringuloa taotlusega Muinsuskaitseametile 12.11.2020.a kirjaga nr 8-3/758-2 taotluse linnuse Kloodi-Pahnimägi kaitsevööndi suurendamiseks katastriüksusel 66101:001:0195 (Kiigemetsa katastriüksus, mis kuulub Peep Nõggole). Muinsuskaitseamet teatas 02.12.2020.a kirjas, et on alustanud vastavalt ettepanekule linnuse „Kloodi Pahnimägi“ kaitsevööndi muutmise menetlust, millise menetluse käigus selgitatakse välja mälestisega seotud kultuuriväärtuslikud objektid ja elemendid, kaalutakse sobiva ja toetava keskkonna optimaalset ulatust, vaateid jm asjasse puutuvat.
- 1.4. Vastuseks Rakvere Vallavalitsuse taotlusele esitas Peep Nõggo 17.12.2020.a Muinsuskaitseametile oma arvamuse koos taotlustega Kloodi Pahnimägi mälestise ala ja kaitsevööndi vähendamiseks. Muinsuskaitseamet teatas oma 11.01.2021.a kirjas nr 5.1-2/3051-1, et linnuse Kloodi-Pahnimägi kaitsevööndi muutmise menetluse käigus tellib Muinsuskaitseamet ekspertiisi, mille tulemustele tuginedes võib Muinsuskaitseamet algatada mälestise ala ja kaitsevööndi muutmise protsessi,

millesse kaasatakse huvitatud osapooled, sh kinnistuga seotud maaomanikud, kuulates ära ning hinnates nende argumente seadusest lähtuvalt.

- 1.5. Arheoloog T.Jouks teostas 2021.a eksperthinnangu. Muinsuskaitseamet algatas 27.01.2022.a linnuse „Kloodi Pahnimägi“ mälestiseks olemise muutmise menetluse piiride täpsustamiseks (kirja lisas tähistatud punasega) ning ala leiukohana kaitse alla võtmise menetluse (kirja lisas tähistatud rohelisega).
- 1.6. Muinsuskaitseamet on 16.12.2022.a kirjaga nr 1.1-7/1996 teavitanud Peep Nõggo Päide ja Veltsi külades asuva kultuurimälestise linnus ja asulakoht (reg.nr 10354) andmete korrastamisest. Kirjas võimaldas Muinsuskaitseamet eelnõu osas esitada vastuväiteid hiljemalt 02.01.2023.a. Käesolev arvamus on esitatud tähtaegselt.
- 1.7. Peep Nõggo ja Päide Liiv OÜ on oma vastuväited esitanud. Muinsuskaitseamet on neile vastanud 03.02.2023.a kirjaga nr 1.1-7/16-1. Peep Nõggo ja Päide Liiv OÜ jäävad seni esitatud seisukohtade ja taotluste juurde. Muinsuskaitseamet ei ole nendele põhjendatud seisukohta esitanud. Kinnistu omaniku huve ei ole menetluses absoluutselt arvestatud ega kaalutud. Muinsuskaitse ameti poolt viidatud dokumentidest kaalumist ei nähtu. Kinnistu omanik ja vastuväitega ühinev isik esitavad täiendavad vastuväited eelnõule.

2. TÄIENDAVAD VASTUVÄITED EELNÕULE

- 2.1. Olemasolev mälestis, mille enda ja ka kaitsevööndi piire soovitakse eelnõuga oluliselt laiendada ei vasta riikliku kaitse eeldustele ega riikliku kaitse üldistele kriteeriumitele.
- 2.2. MuKS § 10 lg 1 kohaselt on riikliku kaitse alla võtmise eelduseks, et kultuuriväärtustega asi või maa-ala esindab Eesti ainelise kultuuripärandi väärtuslikumat osa, millel on teaduslik, ajalooline, kunstiline või muu kultuuriväärtus või mille säilimise kohustus tuleneb rahvusvahelisest lepingust. Sellised eeldused puuduvad, eelnõus ei eelduste esinemisele viidatud ega seda selgitatud. Eelnõu on motiveerimata.
- 2.3. Kultuuriministri 13.11.2020.a määruse nr 23 „Mälestise liikide ja muinsuskaitseala riikliku kaitse üldised kriteeriumid ning muinsuskaitsealal asuvate ehitiste väärtusklassid“ § 2 kohaselt on mälestise ja muinsuskaitseala riikliku kaitse hindamise kriteeriumid, mida kohaldatakse kõikidele mälestise liikide suhtes, on selektiivsus, originaalsubstantsi säilivus ja tehniline seisukord.
- 2.4. Need kriteeriumid peavad kõik esinema ja olema kaalukad. Muinsuskaitseamet ei ole neid kriteeriume kuidagi menetluses hinnanud või oma otsuses käsitlenud. Vastavad kriteeriumid ei ole täidetud või ei ole need kaalukad määral, mis õigustaks ala mälestisena jätkuvat käsitlemist, veel vähem mälestise enda ning kaitsevööndi piiride laiendamist. Tegemist ei ole kuidagi ainukordse või erilise alaga. Linnus ei ole säilinud, sellest tulenevalt ka mitte tehniliselt korras.
- 2.5. Täidetud ei ole ka arheoloogiamälestise kriteeriumid eelviidatud määruse § 4 mõttes (vanus ja asukoht; teabe teaduslik väärtus ja ainulaadsus; silmapaistvus ja erilisus; funktsiooni järjepidevus; kajastamine kirjalikes allikates ja hariduslik väärtus; säilitatavus). Neid ei ole esile toonud või põhjendanud T.Jouks ega ka Muinsuskaitseamet eelnõus. Ka oma 03.02.2023.a vastuses ei ole Muinsuskaitseamet suutnud neid esile tuua või väites, et MKA on need varem esitanud, osutada täpselt sellele, millest tulenevalt saab lugeda kõik eeldused ja kriteeriumid täidetuks (milles need seisnevad) või millises dokumendis MKA seda väidetavalt teinud on.
- 2.6. Kuna vastavaid kriteeriumeid ei ole Muinsuskaitseamet eelnõus analüüsinud või selgitanud ega isegi väitnud, et need antud juhul esineksid, siis ei ole põhjendatud

eelnõu vastu võtta (vastupidi – kaitse tuleks lõpetada, MuKS § 20). Selliselt ei ole eelnõu ja kavatsetava muudatuse põhjendatus, vajadus, otstarbekus ning seaduse järgi nõutavate kriteeriumite olemasolu ka kuidagi hinnatav ja kontrollitav.

- 2.7. Eelnõu põhjendustes ja Muinsuskaitseameti vastusest nähtuvalt peetakse mälestise ning kaitsevööndi ala suurendamist vajalikuks sisuliselt pinnavormide kaitseks. Maastiku või pinnavormide kaitse ei ole Muinsuskaitseameti pädevuses. Sel põhjusel mälestise ja kaitsevööndi märkimisväärne laiendamine on vastuolus seadusega ning lubamatu.
- 2.8. Muinsuskaitseameti 03.02.2023.a vastuses on küll väidetud, et amet on kaalunud linnuse ja asulakoha vastavust, kultuuriväärtuste olemasolu kui ka mälestise ala ja ulatuse muutmise põhjendatust kaaludes mh Kinnistu omaniku ja avalikku huvi, kuid see on paljasõnaline. 16.12.2022.a eelnõus igal juhul sellised selgitused, põhjendused või kaalutlused puuduvad. Eelnõu ei ole motiveeritud.
- 2.9. Peep Nõggo hinnangul ei ole Muinsuskaitseamet lähtunud MuKS § 3 lg 8 põhimõtetest. Vastavat põhimõtet tuleb arvesse võtta mistahes tegevuste ja menetluste elluviimisel. Muinsuskaitseamet ei ole sellest lähtunud, huvid on kaalumata.
- 2.10. Mälestiste ja muinsuskaitseala riikliku kaitse alla võtmine, piiride laiendamine jms saab olla lubatav vaid tingimusel, et sellega seonduv avalik huvi kaalub üles omandiõiguse piirangud. Riikliku kaitse alla võtmine tuleb lõpetada viivitamatult, kui vajadus kaitse järele on ära langenud. Ala riikliku kaitse all olek on põhjendamatu, veel enam mälestise ja kaitsevööndi piiride märkimisväärne laiendamine.
- 2.11. Ala jätkuv kaitse all olev, veel vähem mälestise ja kaitsevööndi kavandatav suurendamine on täiesti ebaproportsionaalse omandipõhiõiguse ja ettevõtlusvabaduse põhiõiguse rikkumisega. T.Jonuks ei ole avastanud midagi uut või erilist, mis õigustaks sellisel viisil mälestise ala ja kaitsevööndi laiendamist. Nagu ka Muinsuskaitseamet oma vastuse p 7 teises lõigus kinnitab, saaks mälestise ja kaitsevööndi ala laiendamise aluseks olla vaid uute (kaalukate) asjaolude ilmumine ning sellele lisaks mälestise- ning kaitsevööndi ala laiendamise põhjendatus. Selliseid asjaolusid ei esine, Muinsuskaitseamet ei ole eelnõus ega vastuses esile toonud, mis on selliseks eriliseks asjaoluks, mis seda õigustab. Ka T.Jonuks kinnitab, et ta ei leidnud alalt midagi (aruande p 3, lk 10: „Kokkuvõttes ei leitud käesolevate uuringutega selgeid andmeid uute muististe kohta Kloodi Pahnimäe linnuse ümbruses“; lk 12 Kokkuvõtte: „Kokkuvõttes tuvastati, et Kloodi Pahnimäe linnuse ümber ei ole intensiivse ja leiurohke kultuurikihiga asulat /.../“).
- 2.12. Eelnõu kahjustab ülemääraselt ja ebaproportsionaalselt Peep Nõggo omandiõigust, sh planeeritud Kinnistul planeeritavat majandustegevust (kaevandamine). Eelnõuga kavandatu muudab omandiõiguse teostamise P.Nõggo poolt mõistlikult soovitud viisil võimatuks.
- 2.13. Peep Nõggo leiab jätkuvalt, et mälestiseks olek tuleks üldse lõpetada või äärmisel juhul piirduda nii mälestise kui kaitsevööndi piiride osas Pahnimäe kinnistuga. Peep Nõggo poolt mälestiseks olemise lõpetamise ja kaitsevööndi kehtetuks tunnistamise või piiride vähendamise taotluse osas ei ole Muinsuskaitseamet jätkuvalt sisulist seisukohta esitanud. Sellisena ei saa käsitleda Muinsuskaitseameti 11.01.2021.a kirja, milles tõdetakse, et alal tellitakse ekspertiis, misjärel hinnatakse kõiki argumente (sh P.Nõggo omasid). P.Nõggo vastuväiteid ei ole 16.12.2022.a eelnõus analüüsitud ega kaalutud tema huve.
- 2.14. Mitte millelgi ei põhine Muinsuskaitseameti vastuse p-s 9 esitatud väide nagu oleks alal kindlasti säilinud kultuuriväärtus ja, et ala läbiuurimine on väidetavalt on

põhjendamatu. Ekspert T.Jonuks kinnitab oma aruandes korduvalt, et just ala läbiuurimist peab ta põhjendatuks ega välista pärast ala läbiuurimist pinnasega seotud toiminguid (nt aruande lk 10 viimane lõik, viimane lause: „/.../ Eelnevast tulenevalt on edasiste tegevuste kavandamisel Pahnimäel vaja hoiduda pinnase hävitamisest ilma eelnevate arheoloogiliste uuringuteta oosi erinevates osades.“).

- 2.15. T.Jonuksi aruandest ilmneb, et tegemist oli väga väiksemahulise uuringuga ning täiendav arheoloogiline uurimine on vajalik. Olukorras, kus ekspert ise kinnitab, et uuring ei ole olnud piisav ning põhjendatud on hoopis alal arheoloogiliste uuringute läbiviimine enne pinnase osas muude tööde tegemist (nt kaevandamist), ei ole see nii oluliselt Kinnistu omaniku ja vastuväitega ühineja põhiõiguseid negatiivselt mõjutava eelnõu alusena piisav. T.Jonuks ei ole absoluutselt välistanud mistahes tegevusi nimetatud alal. Ta ei absoluutselt välistanud pinnase nõ hävitamist, vaid rõhutanud, et selle eelduseks saaks olla ala põhjalik uurimine. Selle asemel, et sellised põhjalikud uurimised korraldada, soovib aga Muinsuskaitseamet sätestada põhjendamatult oluliselt suurema mälestise ning kaitsevööndi ala.
- 2.16. Ala põhjalik arheoloogiline läbiuurimine välistaks eeldatavasti lõplikult selle teemalised vaidlused. Riikliku kaitse lõpetamine olukorras, kus ala on läbi uuritud ja mingeid leide ei ole avastatud, ei saa olla muinsuskaitseaduse eesmärkide või põhimõtetega vastuolus.

Vastuväite esitaja taotleb eelnõu muutmist arvestades käesolevas dokumendis esitatud vastuväiteid ja Peep Nõggo 17.12.2020.a taotluseid. Vastuväite esitaja palub mälestise ja kaitsevööndi ala vähendada vastavalt 17.12.2020.a taotlustes märgitule. Mälestise ja kaitsevööndi suurendamine ei ole põhjendatud ja menetlus tuleb lõpetada MuKS § 17 lg 2 alusel. Alternatiivselt peab Muinsuskaitseamet kaaluma mälestise ja kaitsevööndi suurendamise asemel ala arheoloogilise leiukohana määratlemist.

Lugupidamisega

/digitaalselt allkirjastatud/

Grete Tark

Vandeadvokaat

Peep Nõggo ja OÜ Päide Liiv lepinguline esindaja